

Parasitsteklar

Text: Julia Stigenberg och Hege Vårdal

Vad är steklar kanske du tänker, det har jag aldrig hört talas om. Fast visst vet du vad en myra, bi och geting är? De är alla steklar. Men här har vi inte skrivit om myror och bin, utan om steklar som lever på ett helt annat sätt – nämligen steklar som lever på andra djur.

Leva på andra

Det finns många olika parasitsteklar i världen, bara i Sverige finns det nästan 7 000 olika arter. Parasitsteklar använder andra insekter och leddjur som värdar. De flesta steklar har väldigt rörliga bakkroppar och

långa ägglägningsrör som gör att de kan komma åt insektslarver som ligger gömda. Det är praktiskt eftersom oftast lägger parasitstekelhonan sina ägg på en insektslarv, men många steklar använder också insektsägg, puppor eller vuxna insekter som värdar för sina ägg.

Inuti eller utanpå?

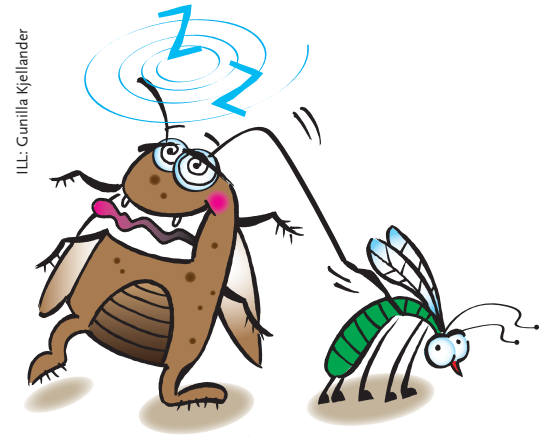
Många parasitsteklar som utvecklas inuti andra insekter påverkar sina värdar så att de ändrar sitt beteende. Till exempel kan vissa fjärilslarver bli våldsamma och mycket rörliga medan andra blir skygga och kryper och gömmer sig.

Men det finns också en hel del parasitsteklar som lägger sina ägg utanpå värdinsekten. När larven sedan kläcks kan den gnaga hål i värdinsektens yttre skelett och suga i sig maten.

Både parasitsteklar som sitter utanpå och inuti sina värdar är väl anpassade till dem.

Värdinsekten får inte dö för tidigt för då dör ju parasitstekeln också. Därför äter stekeln bara sådana delar av värdinsekten som gör att den inte dör, till exempel fettceller.

För att värdinsekten inte ska bli sjuk bajsar inte parasitstekellarverna så länge de äter av och är inne i värdinsekten. De vill ju såklart inte heller bajs i sin egen mat. Men så fort de har gnagt sig ut ur värdinsekten för att själva bli puppor så bajsar de.

ILL: Gunilla Kjellander

Zombiestekeln

När zombiestekelhonan ska lägga sina ägg vill hon hitta en vuxen kackerlacka som mat för sin larv. Först sprutar hon in gift i kackerlackans mellankropp för att paralysera frambenen. Sedan sprutar hon in gift i den del av hjärnan på kackerlackan som styr flyktreflexen. Stekeln är för liten för att bära kackerlackan, så den paralyserar den bara lite grann. Kackerlackan kan fortfarande röra sig, men blir helt enkelt en zombie som stekeln kan styra genom att ta tag i kackerlackans antenner.

Kackerlackan leds ner i ett hål i marken. Stekeln lägger sedan ägg på kackerlackans bakkropp och på vägen ut fyller stekeln igen öppningen på hålet i marken. Då kan kackerlackan inte rymma, istället äts den långsamt upp av stekellarverna som kläcks ur äggen. På så vis har stekelhonan sett till att hennes ungar har mat under lång tid. Det tar ungefär 4 veckor för larverna att utvecklas till vuxna steklar.

Shakirastekeln

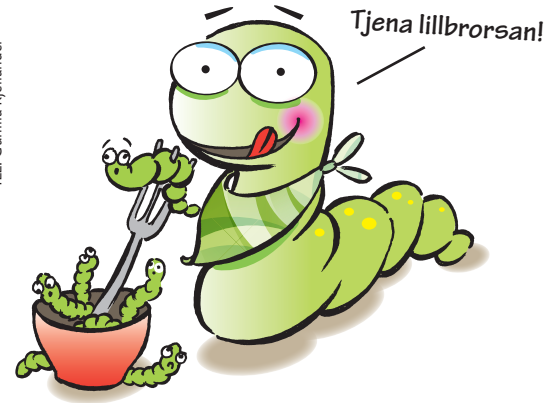
En annan parasitstekel är Shakirastekeln. Den får faktiskt fjärilslarven, som är värd-djur för parasitstekelns ägg, att skaka och vrida sig på ett sätt som påminner om artisten Shakiras magdans. Shakirastekeln tillhör en grupp unika steklar som mumifierar fjärilslarverna som de parasiterar.

Den vuxna stekeln lägger sina ägg i en fjärilslarv. Larven kläcks ur ägget och börjar långsamt äta på den levande fjärilslarven. Efterhand som fjärilslarven äts upp torkar den och mumifieras. Till slut dör larven och precis innan den dör böjer och vrider den sig ungefär som när Shakira dansar.

Dödsätarlarven

Det finns många fler häftiga exempel på steklarnas underliga parasitliv, men ett av de mer speciella har en familj som heter *Trigonalidae*. De finns inte i Sverige och har därför inget svenskt namn. Honan lägger tusentals pyttesmå ägg på eller inuti löv, sedan äts äggen upp av en fjärilslarv. När stekellarven kommer ut ur ägget kan två olika saker hända – om det finns flera parasitlarver inuti fjärilslarven äter Trigonalid-larven upp dem, även om de råkar vara syskon!

ILL: Gunilla Kjellander

Eller så väntar den på att fjärilslarven dödas av till exempel en geting. Fjärilslarven ges sedan som mat åt getinglarverna, men då attackerar Trigonalid-larven och äter upp dem alla. ●

HUR METEORUSSTEKELN BLIR TILL...

En skräckinjagande historia

När Meteorusstekelns hona har parat sig letar hon upp en lämplig värdlarv, som hon kan lägga ägg i.

Alla värdar är inte värda att ätsa på.

Vissa är för härliga...

...andra slåss... och vissa...

...kastar sig handlöst till marken för att undkomma faran.

Då andra parasitsteklar oftast dödar sina värdar, låter Meteorusstekeln sin leva vidare ett tag. Värden äter blad och samtidigt äts den själv upp inifrån av stekelbebisarna.

Hon hittar sin värd genom doftsignaler från den växt som värdlarven äter på.

Så småningom gnager Meteoruslarverna sig ut ur sin värdlarv och gör sig av med allt

bajs dom har sparat för att inte förstöra maten. Därefter spinner dom egna kokonger på fina trådar... När det slutligen är dags att krypa ur sin kokong, "klipper" Meteorusstekeln upp basen på kokongen och flyger iväg.

TJING!

ILL: Lotte Grönkvist-Albinsson

SLUT